

વિરાટની ઝાંખી

[દ્વેશળછ પરમ્પર]

રેંટિયા બારશ

૧૯૮૫

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૯૮૨

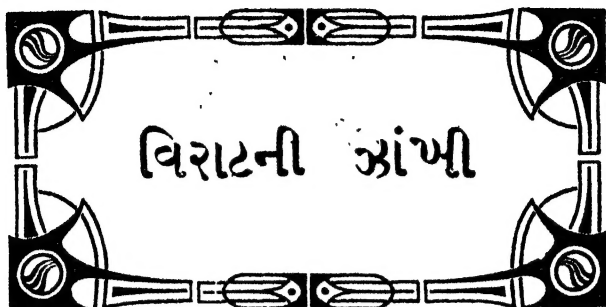
ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૮૨૦ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ વિશત્તી ગદ્ય

વિષય ૬ - ૧૪

૧

પ્રેમાત્મનો સત્ય પ્રકાશપુંજ
સંસારની સૌ દિશામાં હડતો—
અંધારવેરા સહસ્રા હડતો—
સોહાગ શોભી નવ વિશ્વકુંજ.

આ કંકુવર્ણી નભ રંગમાયા
સૌન્દર્યઉપે નવકી જ ભાત,
ને રવગ્નિદ્રોનાં કિરણે પ્રભાત;
આ સૌર્ય ને હિમવત્તલ તેજશયા.

હાડીકા ભરે અંતરપ્રાણપક્ષી
આ સૃષ્ટિનાં આક વિશાલ ગાને,
નક્ષત્ર છે તન્મય અકતાને;
રહેવું સદાકાળ તિમિર ભક્ષી.

(૪)

શું શક્તિઓ ખંઝરીઓ વળતે
ગાઈ રહી કેમ વિરાગગીત !
ને સચ્ચિદાનંદ વણી અતીત
શું વિશ્વપ્રેમી પ્રિયને જગાડે !

તેજસ્વિતાની ય વિવેકલેખા
દોરાયલી તારકની રંગે જંગ,
પ્રારબ્ધ શું રમ્ય અનંત છે તે;
અહાંડના ભેદની ભવ્ય રેખા.

૨૦

ને વિશ્વ કેરો નટ કે વિરાટ
આરંભતો છેક અનંગ નૃત્ય,
સંચારતો શું સ્થિતપ્રજ્ઞ સત્ય;
જંમી રહ્યો ખંડિત પ્રેમધાટ.

જો ! થનગને ઊર્મિલ ભૂતસંઘ
ને ચાલતું તીવ્ર વિવર્તચક્ર,
ઘૂટે ન છૂટે લવ તત્ત્વ વક્ર;
સૌએ શમે પાર્થિવ સ્થૂલ સંગ.

ગર્જા છ શો યદ મહાન કાલ
ને ચાંદ દન્દ્રે ઉછળે છ અખિય,
તેમાં તરે લક્ષગણાં શતાબ્દિ;
વચ્ચે રમે એકલ અહમ્યાલ.

૩૦

૨

ઝાંખું જ રહે તહીં મુક્ત હારય
વેરાય સૌએ જગ મોક્ષિકે તે,
ને તેજછાયા ફરતી ત્રિલોકે;
ને સૌમ્યભાસે અવિકારી આસ્ય.

સ્ફુલ્લિંગ શું જ સ્વ-અધીન ચિત્ત
ભાવેભરી સંસ્થિત રમ્ય પ્રજ્ઞા,
સાક્ષાત દેવી જ સ્વભાવજન્યા;
યોગીન્દ્ર સેવે નિજ યોગવિત્ત.

૪૦

છે ભક્તિની કર્મક મૌનવાણી
દારિદ્ર્યને કાજ દરિદ્ર શદ્ર,
જ્ઞાને ન એને પરમાણુ ક્ષુદ્ર;
છે એકલો જીવનચક્રપાણિ.

(૬)

સત્યોત્તમો જે સહકારભોગી
 મોહો નમેરા નગ શો હડીલો,
 ગીતાતર શો બહુ શાખ-નીચો;
 તો એ રહ્યો અમૃત રાજ્યાગી.

પોષી રહ્યો શાશ્વત લોકતત્ત્વ
 ઠારે છ જે રાવણુવાસનાને,
 રક્ષે છ શ્રી રામની ભાવનાને;
 જવાડતો તે ક્ષયમાંથી સત્ત્વ.

૫૦

ભાંગ્યા વિનાનું સઘળું સુધારે
 કેં જીર્ણ શા બીતરમેલ સોધે,
 કેં અંતરોને પળમાં પ્રગોધે;
 સંજીવની સાત્વિકતા વધારે.

સૌ ધર્મકેરે નવનીત ધારે
 અંગાંગમાં માનવધર્મ પૂરે,
 ને ભૂતયજ્ઞે ય અદ્વિત્ય શરે;
 ઝીલી રહ્યાં રાષ્ટ્ર જ સૂત્ર-તારે.

૬૦

(૭)

એ તો નવો જીવનરાસધારી
જીવ્યો ગતિ શબ્દ સુગાન રંગ,
જાણી ગયો સાન્ત વિશે અનંત;
એવો અલૌકિક કલાવતારી !

૩

સ્વાતંત્ર્યનો સૈનિક સત્યસન્ન
આદર્શજીવી વર દેશનેતા,
સ્વચ્છંદિતાનો બનિયો વિજેતા;
ને દૈત્યનું અમૃતતુલ્ય વજ્ર.

ગાહ્ય સ્થનો તે પતિ ને પિતા તે
સૌરાષ્ટ્રનો નાગર હિંદભક્ત,
આચાર્ય છે શિક્ષક નમ્ર સંત;
સંપૂર્ણ ધીરો પુરુષાર્થ જાગે.

૭૦

જો દિવ્ય કો આતરાથી પ્રચંડ
ધૈર્ય દિપે છે હિમશીત શાન્ત,
ને સંયમે નિશ્ચલ શૂર દાન્ત;
પ્રારબ્ધનો વર્ધક એ અખંડ.

(૮)

આ સાગરે એ છ વડો સુકાની
જે નળવે સો સફરે જહાજ,
સંભાળતો જે શઠમાં સ્વરાજ;
ના લેશભારે પદનો ગુમાની.

૮૦

અસ્પૃશ્ય ચિત્તો બહુ સ્પૃશ્ય કીધાં
ચારિત્ર્યના પાવક યજ્ઞન્યાતે,
સંબંધની ધાતુ વિશુદ્ધ હોમે;
અજ્ઞેય તત્ત્વો ત્યમ જ્ઞાત કીધાં.

ઉંચાં ન નીચાં—સમ જીવન્તું
સર્વોદયે પાલક સાવધાન,
કલ્યાણનો યાત્રિક એકધ્યાન,
એકાગ્ર રાષ્ટ્રી પણ વિશ્વબંધુ.

કાર્યો કરે કૈંક કરોડ હાથે
જોઈ રહ્યો કૈંક કરોડ આંખે,
બેઠી રહ્યો કૈંક કરોડ પાંખે;
ચાલે લઈ કૈંક કરોડ સાથે.

૯૦

(૯)

કે અંતરે આત્મબળે ઉઠાડે
અર્ધાવિહોણાં કરતો સુબક્ત,
દર્દી દુઃખી દુર્બળ ને અશક્ત;
ને કે અપંગા ઉરનાં ઉપાડે.

૪

એ તો મહા ઘેર વિરોધભાસ
શું બ્રહ્મ એ વેશ્ય પ્રમાણઅંધ ?
શું સર્વથા પાગલ કે વિપ્રજ્ઞ ?
એ તો મહા ટૂર વિરોધભાસ.

૧૦૦

એ સર્વ છે—નહિ વિરોધભાસ
એ પૂર્ણ છે—છેક નથી ય પૂર્ણ,
એ એક છે—છે સમજો ય શૂન્ય;
જીવાત્મનો અદ્ભુત એ વિકાસ.

એ પૂર્વનો ભાસ્કર સર્વ સાન્તે
એ છે ક્ષણએ ક્ષણએ ઉગંતો,
એ છે આણુએ આણુએ વિશંતો;
બ્રહ્માંડમાં નિર્ભર પ્રાન્તપ્રાન્તે.

એ તો મહાપ્રાણ સ્વરાન્ત્યસિદ્ધ
માંડ્યો અહિંસામય લોકયજ્ઞ,
પૌરુષ એ તો પરમાર્થમત્ત;
છાનો નથી—સર્વ પ્રજા વિશિષ્ટ.

૧૧૦

છેદે છ બન્ધો સ્થળકાળકેરાં
દેહે રહીને ચરતો વિદેહી,
વાત્સલ્યનો સૂક્ષ્મ અલિપ્ત પ્રેહી;
નેઈ રહેલો જળ યોગધરાં.

પ્રાણામૃતે લોકહિતે પ્રવૃદ્ધ
નિષ્કામનો પ્રેરક એ અ-કામી,
નામાભિધાને ય છતાં અ-નામી;
એ તો સદાનો શિવ છે પ્રબુદ્ધ.

૧૨૦

...

...

...

ઝાંખી થઇ જીવનધુમ્મસોમાં
છાયા ઝલી તે નહિ સ્વસ્થ મૂર્તિ,
જે દર્શને કોઈ થવી જ પૂર્તિ;
તો ઐક્ય વાસે મનુમંદિરોમાં.

इति नाम् ।

મુદ્રક: ઇન્દ્રવદન બ. ઠાકોર
'પ્રભુ' પ્રિન્ટિંગ વર્ક્સ
આડીયા જેઠાભાઈની પોળ, અમદાવાદ.

પ્રકાશક: દેશબંધુ કાનંદ પરમાર
ગવારાનો મહોલ્લો, અમદાવાદ

પ્રથમ આવૃત્તિ: પ્રત ૨૫૦ : ઈ. સ. ૧૯૨૬.

